

Szántó T. Gábor

A ZSIDÓ KUTYA

MONODRÁMA, FILMFORGATÓKÖNYV

SZEREPLŐK:

KUTYA
SINTÉREK HANGJA
FÉRFI HANGJA
NŐ HANGJA
TECHNIKUS HANGJA

A színpadon két nagy karosszék, egy dohányzóasztal, a háttérben nagy, lábakon álló, kétajtós ruhásszekrény. Alatta egy fekete kalap. Az egyik karosszék mögött, zsidó imalepel alatt gubbaszt négykézláb a kutyát alakító színész. Az imalepel széle a fogai között.

Előbújik, körbeszalad a színpadon, majd kidugja fejét, körülnéz, a színpad egyik végében is ellenőrzi, lesi-e valaki a takarásból, majd a másik végébe szalad, ott is kinéz, mint aki ellenőrzi, figyel-e valaki. Amikor úgy érzi, nincs semmi rá leselkedő veszély, odaszalad a falhoz, felkapaszkodik, „hátsó lábaira” áll, betakarja a fejét is, enyhén hajlongani és imádkozni kezd, hátán az imalepellel. Közismert zsidó imát mond, vagy csak annak dallamait halljuk.

KUTYA Smá Jiszróel, Adojnoj Elohénu, Adojnoj Ehod.

Zajt hall, ijedten hátrafordul, lekapja a taleszát, összehajtogatja, és eldugja egy szekrény mögé, majd maga is elbújik a karosszék támlája takarásába. Onnan leselkedik, dohog.

KUTYA (CON'D) Miféle sors ez? Miféle kutya sors? Először kutya voltam, azután kivert kutya. Utóbb örökbe fogadott kutya, azután zsidó kutya, majd pedig titokzsidó kutya. És csak reménykedhetek, hogy nem lesz belőlem újra kivert kutya. Lassan már azt sem tudom, ki vagyok, vagy mi vagyok. Igaz, korábban azt se tudtam, hogy az embernek... *(elhallgat)* mármint hogy egy kutyának ilyen identitás-izéje lehet.

Kibújik a karosszék mögül, előrejön a színpad szélére, körbenéz.

KUTYA (CONT'D) Ha belegendolok, honnan indultam, és hová jutottam, nem tudom, min keseredjek el inkább, az állatokon vagy az embereken. És semmi mást nem tudok tenni, mint hogy újra és újra emlékeztetem magam, hogy el ne felejtsem, hogyan történt, hogyha egyszer fiam lesz, vagy lányom, és felnő, elbeszéljem neki a történetem, azon a napon, mondván...

Megmerevedik, kialszanak a fények, csak a színész fejére és a falióra vetődik reflektorfény. A falióra mutatói visszafelé kezdenek pörögni, előbb lassan, majd egyre gyorsabban.

Kialszik a színészre irányuló fejfény, csak az órát, esetleg még egy visszafelé pörgő naptárat látni a falra vetítve, majd elsötétül a színpad, vonyító hangot hallunk, majd több vonyító hangot, kutyák ugatását, egy egész, fenyegető kutyakórust.

Újra fókuszált fény gyűl, csak a színpad közepére vetül, a kutyát egy rács mögött látjuk. A rácsba kapaszkodik.

KUTYA (CONT'D) Így kezdődött. Tisztára úgy, mint azokban a mesékben, amelyeket később a gazdám gyerekének meséltek. Csak még sötétebb volt, még hidegebb, még félelmetesebb. Apámat nem ismertem, legalábbis nem emlékszem rá. Hiába akarnék, nem tudok. Nem élt velünk. Anyám tekintetére emlékszem csak. Megtört volt, sovány és mindig szomorú. Nem tudom, talán szégyellte a nyomort, fájt neki, hogy egyedül van, vagy gyűlölt, hogy vigyáznia kell rám. Vagy mindez egyszerre. Nyomorult körülmények közt éltünk. Kiharapott szemeteszásákokból előtűrt maradékok, egy-egy elködorgott csirke, kidobott csontok, szardínia, sárgára száradt tejfölmaradék, erre emlékszem. Meg arra, milyen jó tudott lenni egy-egy májkrémkonzerv, ha félig még tele volt, vagy egy-egy vastagabban hámozott sajt, még ha kicsit penészes volt is a héja. Később láttam a másik oldalról is, amikor frissen bontották ki a konzervet, és megcsapott az illata, vagy nagy tömbökből szelték a sajtot, és nekem is vágtak belőle. Olyankor emlékeztem, igen, emlékeztem, milyen volt éhezni, ahogy most már arra is emlékszem, milyen volt akkor emlékezni. De mindez semmi nem volt ahhoz képest, amikor fékezett a nagy szürke autó.

Fékcsikorgást hallunk, autóajtó csapódását, kertkapu nyikorgását, hangszóróból sintérek suttogását, majd kiabálását. A kutya a földre lapul, ide-oda mászik, kúszik, közben felhúzza ínyét, vicsorog.

SINTÉREK HANGJA Te menj a másik oldalról! Kerülj a hátába! A karikát! Most! Dobd már rá! Ez az! Húzd meg! Húzd már!

Kutyák ugatását, vonítását lehet hallani.

SINTÉREK HANGJA (CONT'D) Megvagy, az anyád kurvaistenit! Gyere, kicsikém! Gyere, kincsem! Úgy, szépen, nyugodtan.

Ütések zaja. A kutya felvonít, mintha őt érné hátulról ütés. Megpördül, kapdos, harap, küzd.

SINTÉREK HANGJA (CONT'D) Maradsz szépen! Maradsz, különben megfulladsz! Ne kapálózz, mert felhúzzunk! A hálót! Dobd rá a hálót! Ne harapj, te! A kurva anyád! Nyugi! Úgy van, kushad szépen. Fekszik. Fekszik! Ez az! Ez már a miénk!

KUTYA (*bólogat*) Befogtak. Mint egy kezdőt. Tudhattuk volna. Az a nagy darab véres hús a placcon. Csapda volt. Ők tették ki. Négy rohadt sintér. De az ösztön erősebb volt, mint a félelem és a józan ész.

Vasrács csapódásának hangjára a kutya összerezzen. Hátranéz. Körbenéz, a rácshoz tapad, láthatóan gyorsan, rettegve mozog hol erre, hol arra.

KUTYA (CONT'D) Anyám... Én már nem láttam. Utoljára akkor reggel. Hogy ott pusztult az udvaron, mert belerúgtak, drót fojtotta meg, vagy kocsi ment át rajta, nem tudom. Az ember vagy a kutya sosem tudhatja, mitől kell jobban tartani. A többi embertől vagy a többi kutyától. Mindenesetre a telepen, ahová vittek, nem lehetett tudni. Hogy átharapja a torkod valami szomszéd véreb, aki szemet vetett a fejadagodra, vagy hogy olyanokhoz kerülsz, akik nem akarnak belőled egyebet, mint a bundád. Ki akarnak tömni, vagy egyedi lábtörlőt készíteni belőled. Némelyiken már akkor lehet érezni, hogy veszélyes, amikor jönnek, de van, akin nem látni elsőre, csak amikor hátulról a nyakadra dobta a drótot, és megrántja.

Nyakához nyúl, mintha drótot érezne megszorulni.

KUTYA (CONT'D) A telepen is öltek ám kutyát. Pusztá szórakozásból, amikor berúgtak. Mázlím volt. Vagy talán...

Hirtelen lekuporodik a szekrényhez, taleszt (imaleplet) húz elő, fejére húzza, úgy mondja.

KUTYA (CONT'D) Borhu esz Adojnoj hamevajró leajlom vóed.

Lehúzza magáról a taleszt, összehajtja és visszadugja a szekrény alá.

KUTYA (CONT'D) És akkor vége lett. Akár egy rémálomnak. Egyszer csak jöttek értem. Érttem is jöttek. Azt el nem lehet mondani, milyen, amikor valaki téged akar. Az első pillanatban a rettegés. (*Lelapul a földre, hátrafelé mozog, kezével ellenálló mozdulatokat tesz, mintha kutya küzdene a sintérrel, a vonszolásnak való ellenállás mozdulatai.*)

KUTYA (CONT'D) Mikor a bot végén a hurokkal megfognak, és odavezetnek, hogy megmutassanak. A vonakodókat végigvonszolják a vizes folyosón, a slaggal is végigveretik, hogy hideg víztől tiszta és fényes legyen a szőrük. Aztán megpillantod őket. *(Izgatottan néz)* Az intelligensebbek érzik rajtuk, hogy nem akarnak rosszat. Látod a szemükben az irgalmat, látod a botránkozást, a felháborodást, hogy így tarthatnak állatokat, ahogy a kutyatelepen. És látod, hogy segíteni akarnak, és mégsem hiszed, hogy létezik ilyesmi, mert soha nem volt benne részed. És már csak rutinból is ugatsz és morogsz, bár inkább sírnál a boldogságtól, de nem teheted, nehogy tévedj, nehogy becsapd magad, nehogy csalódnod kelljen, nehogy azt higgyék, hogy könnyű préda vagy, és mert sosem lehet tudni, mi van az együtt érző arc mögött. Mert eddig soha nem láttál még ilyen arcokat.

Elsötétül a szín. Autóajtócsapódás hangjai. Pubán, halkán indul az autó, minőségi motor zaját hallani. A színpad hátsó falán mozgó autó szélvédőjén keresztül felvett utcaképek, Budapest látképei. Kerepesi út, Keleti pályaudvar, Oktogon, Nyugati pályaudvar. Egymásba mosódó képek vagy film. A Margit-hídon halad át az autó. A kamera, akár egy tekintet, az autó oldalablaka felé fordul, felemelkedik, mint egy meglepődött szemlélő, úgy néz ki a Dunára, majd tompa puffanás hangja, mintha a kutya az orrát ütné be az ablakba, és leszédülne az ülésre, az autókabin plafonját látva. Közben ezt látjuk, a kutyát alakító színész a színpadon eljátssza, hogy beütötte a fejét, és leszédül a földre.

Amikor magához tér, látjuk a filmen, amint az autó már felfelé halad a Margit utcán, majd jobbra az Apostol utcán, utóbb a Vérhalom utcán. Fékezés, megállás, autóajtó, kertkapu csapódásának hangjai.

Egy labda gurul be a színpadra. A kutya csaholva ugrál a színpadon, kergeti, pofozza a labdát, majd elkapja, visszagurítja. Lefekszik, fél karjára támaszkodik.

KUTYA (CONT'D) A ház a dombon volt, a folyó fölött. Legalábbis a kert végéből a folyóra lehetett látni, s a hidakra. Abban a pillanatban, ahogy megérkeztünk, ennem adtak. Már ebből lehetett érezni, hogy úriemberek. Nem vártak kérésre, adtak maguktól. És nem akármilyen ételt. Szafaládét. Először nem hittem el. A fiú, Dani hozta, tányéron.

Egy vetített fénykép jelenik meg a falon, fiú portréja, majd a szafaládé fényképe.

KUTYA (CONT'D) Nem nyúltam hozzá, bár csábító volt a szaga. Nem hidegen adták, hanem főve. Egy pillanatra megzavarodtam. Nem fogadtam

el. Akkor a fiú beszaladt a házba, kihozott még egyet. Leült a teraszon az asztalhoz, és enni kezdte. Én meg csak ültem, és hol őt néztem, hol a földre tett tányérban gőzölgő húst, hogy ugyanazt eszi-e. „Ha nem hiszed el, hogy ugyanaz, gyere, szagold meg!”, mondta, és az orrom elé tolta a tányérját. Nem voltam rest, odamentem és bekaptam a szafaládét, amibe előzőleg beleharapott.

Hátrál, és nagy falatokban evést imitál.

KUTYA (CONT'D) Lehet, hogy falánknak tartott, lehet, hogy nem kellően idomítottnak vagy udvariasnak, nem érdekelt. Azt is tudtam, hogy kockázatos, amit teszek, mert megüthet egy vasrúddal, husánggal, kötéllel, vagy hívhat másokat, hogy együtt megverjenek, de próbára kellett tennem. Nem mondom, bizalmatlan dolog volt, aztán meg szemtelen, de aki onnan jött, ahonnan én, az kétszer is meggondolja, mielőtt idegentől ételt... *(A fejét ingatja)* És fel kell mérnie, meddig mehet el. Ki kellett próbálnom. Probára kellett tennem. Még ha félttem is, és még ha akkorát kordult is előtte a gyomrom...

(Gyomorkorgás hangjait halljuk.)

Na, valahogy így. Csak azután fogadhattam el gazdámnak őt. Nem harapudott rám, viszont odaugrott a földre tett tányérhoz, és kikapta a szafaládém.

Mutatja, hogy ugrott oda a gyerek, és hogy tömte magába a szafaládét.

KUTYA (CONT'D) „Akkor én meg megeszem a tiéd”, kiabálta. „De ez lesz a te tányérod. Máskor csak innen ehetsz.”

Lezser eleganciával leül a karosszékbe. Átveti mindkét lábát a karfán. Nagy-képű kézmozdulatokkal mondja:

KUTYA (CONT'D) Részemről ez elfogadható kompromisszumnak tűnt. Ha garantálja, hogy hosszabb távon sem romlik a szolgáltatás, és más tekintetben is megbízhatok benne. Ezért hát nyitott voltam, kedves, kíváncsi, de elővigyázatos. Utána füttyentett. *(Füttyent)* Nem mozdultam. Lássa azért, hogy kivel van dolga. Akkor aztán szépen, szóval hívott, erre már hajlandó voltam, és megmutatta a kertet.

Nagy, lusta léptekkel körbejár a színpadon, időnként megtorpan, és mint egy izgatott kutya, felemeli a fejét, szaglászik.

KUTYA (CONT'D) Nagy szabad tér volt, csupa izgalmas bokor, alacsony fa, aminek villás ágai közé ugorhattam *(Felugrik a másik karosszékre, lekuporodik, majd leugrik és elbújik mögötte)*, és, a későbbiekre gondolva, el is bújhattam mögójük. Kutya és macskák szaga kúszott át a szomszédból, mindenféle kalandot ígérve, és a fiú mindenhova jött velem. Az iga-

zat megvallva, kicsit terhemre is volt. Szívesen átmásztam volna máris a kerítés alatt, hogy körbenézzek, mi van a szomszédban. De kijött a férfi a házból, aki nemrég az autót vezette, és kiabált, „Dani! Merre vagytok?” Minthogy csak ketten voltunk, nem volt kétséges, kettőnket szólongatta. „Gyere”, szóló rám Dani, „mutatok neked valamit”. Mikor akart nekem bárki emberfia mutatni valamit? Mikor szóló hozzám bárki ilyen hangon? Persze, volt már tapasztalatom, csábítottak, csaltak tőrbbe, gyanakodtam, bizalmatlan voltam, de kezdtem meginogni. Lehetséges volna, hogy a szafaládé is, a labda is csapda volt? Lehet, hogy most adnak oda valakinek, aki hurkot dob a nyakamba, kampóra húz vagy zsákba tesz, egy szívlapáttal agyonver, és terítőt vagy falvédőt készít belőlem?

Egy pillanatra megáll.

KUTYA (CONT'D) A túlélő a veszély legkisebb, akár csak félreértett jelére újra átélheti azt, amibe egyszer majdnem belepusztult, tudtam meg később, amit akkor csak éreztem. Félreért, mert szorong, minden apró jelet eltúlzottnak láthat. Félelmem azonban alaptalannak bizonyult. András, így hívták Dani apját, a fiával együtt a ház mögé hívott. A fiúban volt már kis bizalmam, benne nem. Óvatosan, lassan és puhán lépkedtem, minden eshetőségre készen. Furcsa kis építményt mutatott a ház oldalánál. Mintha százszoros kicsinyítéssel állt volna ott a ház, amelyben ők laktak.

Vetített fényképen a háttérben megjelenik egy kutyaház.

KUTYA (CONT'D) (nosztalgiával) Fából épült, kis ajtót vágtak rajta, régi, kopott, de még puha szőnyeget tettek bele, és két tányér állt előtte. És azt mondták, ez a házam. Az én házam. Az enyém, akit néhány hete még hurokkal fogtak be, és épphogy megúsztam a nyúzást. És egyszer csak enni adtak, beszéltek hozzám, befogadtak.

Négykézlábra ereszkedik, lelkendezve csahol, hátára fekszik, odadörgöli magát a földhöz, izgatottan simogatja magát, kéjelegve sikkant.

KUTYA (CONT'D) Meg voltam zavarodva. Hihetek nekik, vagy sem? „Hogy hívjuk, apa?”, kérdezte a fiú. „Legyen Pajesz! Nézd csak, úgy lóg a füle.” Így kaptam a nevem. A félreértések elkerülése végett közlöm, sémi, akarom mondani, semmi más oka nem volt a nevemnek. A jövőbe senki nem lát, hacsak nem hisszük, hogy az idő a jövőn át a múlttal valamiképpen körbeér.

Elrévül utolsó szavai közben, mintha misztikus tant tanulna. Hirtelen a karosszékhez lép, körbenéz az ajtó, a színpad két sarka, majd a közönség fe-

lé, lehajol, kibúzza a szekrény alól, fejére és vállára teríti a taleszt, alóla mondja.

KUTYA (CONT'D) Tanították mestereink, a tórában nincs előbb és után, így alkotta meg, aki egyben látja a világot térben és időben, mindent, ami volt, ami van, ami lesz.

Lekapja a taleszt, összehajtja, begyűri a szekrény alá.

KUTYA (CONT'D) De én nem keverhetem össze a múltat a jelennel, mert az életem múlhat rajta. Nem mondhatom, hogy akkor kezdődött a zavar, mert ami addig volt, az is épp elég zavarosnak tűnt, de a rend, a nyugalom és a jólét is okozhat zavart annak, aki azelőtt rendetlenségben, nyugtalanságban és nyomorogva élt. Mindenesetre sokszor kiabáltak a szomszédból, amikor átmentem, hogy *(Gúnyosan utánozza a női hangot)* „Jöjjenek, mert átjött a kutya.”

A falon egy fotón kerítés alatti lyuk tűnik fel, melyet a gyepbe kapartak.

KUTYA (CONT'D) Nem értettem, mit akarnak. Nem volt értelme, úgy értem, számomra is átlátható értelme. És minthogy nem ütöttek, legfeljebb magyaráztak, csak lassan értettem a szóból, és nem vettem komolyan. Ezért vittek orvoshoz. Kutypsziológus. *(Rátartian)* Bezony. Nem sima kiképző. Hótt komoly. Budai úri kutyának ez dukál. Volt bizalomerősítés. Jutalomfalatok. Séta, ügetés, futás, nyakörvvel és nyakörv nélkül. Volt közös játék, akadálypálya. A vizesárkot mondjuk rohadatul utáltam. Volt relaxálás, simogatással. És volt házi feladat: ül, fekszik, ugrik, emelt hang, gyengédség, minden. Akár ha újra kezdődött volna az egész életem. És működött. Már néhány hét után. Mondhatni, civilizált, városi kutya lettem. De amikor csábító illatokat hozott a szél a szomszédból, akár velős csont, akár szalámi, akár májpástétom, akár sült kolbász vagy füstölt oldalas szagát...

Gyorsan pergő képeken kivetítve az ételek. A kutya orrával többször beleszippan a levegőbe, majd szigorúan arcon csapja magát.

KUTYA (CONT'D) Nem! Erre még gondolni se szabad. Mert más, amikor kényszerből eszik ilyesmit valaki, és más, amikor élvezetből. Más, amikor szabadon választ, és megint más, amikor az életét kell mentenie, mert nincs választása. És nekem most nincs választásom, de élvezni azért nem fogom.

(Négykézlábra ereszkedik, odamegy az ajtóhoz, a résen kiles)

Hol hagytam abba? Nehéz volt alkalmazkodni. Nehéz volt megszokni a rendet. Mit tudtam én, mi a rend? Rend addig nekem az volt, amit az ösztöneim diktáltak. Az éhség, a szomjúság, a félelem és a vágy. De egy

magamfajta, az alkalmazkodik. Szelídíthető, idomítható. Ha labdát dobálnak neki...

(Egy labdát dobnak be a takarásból, vetődik, elkapja, visszadobja)

...ugrál. Ha virslidarabokat... *(Elhallgat, vár, késik a virsli bedobása, kinéz a takarásba)* Mondom: virslidarabokat!

(Egy kis darab virslit dobnak be, elkapja, megszagolja, undorodva eltartja magától, szitkozódik)

Ez nektek virsli? Az anyátok jóistenit, ezt zabálja meg a kellékes, meg a rendező... *(Visszadobja a virslit a takarásba)* Szóval tud a magamfajta boldog lenni, ha a füle tövét vagy hasa alját simogatják. *(Hálásan és kéjesen fekszik a hátára, s húzza fel a lábát, hogy aléltnan várja a további simogatást.)*

Minden érző lény korrumpálható. Nem csak a politikusok. Nem csak üzletemberek. Nem csak az újságírók, de jószerevel mindenki. Hol az öntudat, kérem tisztelettel? Miben nyilvánul meg a méltóság?

(Négykézlábra áll, gyors mozgással ugrik, mászik, körbe)

Egyedül a szökésben, a szabadságvágyban, a tágasságban, amit csak mi érzünk, amikor öntudatlanul futunk egy étel illata, egy ellenséges idegen vagy egy nőstény hátsója után, és vágyunkat vagy dühünket nem felhőzi semmi, se a jó ízlés, se a szokások, se a bűn tudata. Akit viszont megszelídítenek, és civilizálnak...

Benyúl egy szekrény alá, onnan kotor elő egy rozszant, elhordott fekete, valóságos zsidó kalapot. Négykézláb szájába veszi a peremét, rázza, majd leejti.

KUTYA (CONT'D) A magamfajta, aki magáévá teszi a normákat, s akit így magáévá tesznek a normák, attólfogva nem tudja, hol végződik ő, és hol kezdődik a norma, vagy hol végződik a norma, és hol kezdődik ő. Az, aki így végzi, legalább két úrnak szolgál, és gyakran zavarba kerül. Addig csak szégyellni tudjuk magunkat, ha az emberek épp rajtakapnak valamin, és hangos szóval kérik számon. De ha magunk vagyunk, nincs bűntudat, mert nem bennünk van a tiltás, hanem a tekintetükben.

(Visszalöki a szekrény alá a kalapot)

Ezért is tudtam önfelvedten élvezni a környék szukáit. Nem mind volt emlékezetes. És én sem voltam túl válogató. Mintha csak felejteni akartam volna az úri kutyák között korábbi proliéletem. Ők meg kiélvezték bennem a rossz fiút.

(Közösülést utánzó mozdulatokat tesz)

Még ha nem is voltam már telepi kutya vagy sintérszökevény. Budai, úri kutya lettem, külvárosi stichhel és némi nosztalgiával. Jól tartottak,

meg kell hagyni. Napközben a szobába is beengedtek, a konyhába is, sőt, éjszaka néha ott alhattam Dani ágya előtt, a szőnyegen. De ha nyitva volt az ablak, és nyári éjszakákon meghallottam a szukák vonyítását, nem volt maradásom. Mert aki eszik és jóllakik, az magabiztos lesz, alkalmasint elbizakodott, és más szükségletei is kifinomulnak. Ott volt például Lina. Mi az, hogy például? Mintha minden elhomályosulna, életlen volt a világ, és elmosódott, csak Lina volt látható. Gyönyörű, kecses, nyílt tekintetű példány. Hogy tudott ülni, állni, futni, feküdni! Mind ezt pár méterre tőlem, a szemközti szomszédban, hogy illatát mindig felém fújja a hegyekből lezúduló északi szél.

Nóstény kutya képe jelenik meg fotón. Szerelmes léptekkel, imbolyogva közeledik a képhez, majd vadul csókolgatni, nyalogatni kezdi.

KUTYA (CONT'D) Az utca felőli fronton földbe mélyesztett betonkerítés állt. Durva, vastag kő, nem lehetett kijutni. A szomszéd kerten túl, ahová átmászhattam, beépítetlen telek, s a túlsó kerítés alatt lazán átfúrhattam magam. Nyár volt, meleg éjszakák, tücskök ciripeltek. Minden az életről szólt, s én minden másról elfeledkezve ott lihegtem, szaglásztam, ugattam és vonyítottam a Lina után.

(Megint a falhoz dől, kéjelegve simul a fotóhoz, nekidörgölőzik)

Lina gazdái azonban, prüd, konzervatív, merev, a mások örömére láthatóan féltékeny népek, figyeltek. Nemcsak hogy elkergettek, de fel is jelentettek. András csak nevetett, férfidolognak tartva, Dani elpirult, de Mari, András felesége és András anyja, Klári

(Megjelenik a fotójuk a színpad hátsó falán)

szégyenkeztek. „Hogy béke legyen”, gönnolom nekik ezt a békét, úgy döntöttek, meg kell kötni éjszakára. Engem! Egy szabad, telepi kutyát! Hogy az idős hölgy megbotránkozott, hagyján. De hogy Mari is úgy tett, mintha bármi kivetnivaló volna benne, hogy a nyomor, a félelem és a bezártság hónapjai után szórakozni támadt kedvem, ez rosszul esett. Bedurvult a helyzet, pedig addig normális volt velem. Ellátott, bár meg kell hagyni, nem simogatott annyit, mint Dani. Úrinő, nagyon tud viselkedni, nagyon tud mosolyogni, mint akinek fontos, túlon túl is fontos, mit gondolnak róla a szomszédok. Vagy mintha tartana valamitől, ezt leplezi, s ezért ilyen nyájas. Vagy mintha a viselkedési formák rítusok volnának, akár valami kaszté, mintha valami mást, tudom is én, mit pótolnának. És mintha neki nem lettek volna olyan szükségletei, mint nekem.

(Ökölbe szorítva kezét, közöszülést utánzó mozdulatokat tesz)

Mesélhetnék én is, ha nem volnék ilyen polgárosodott, hisz ott laktam a házban.

(Finomkodva köhög, majd bizalmaskodva, pletykálva közel hajol a közönséghez.)

Egy-egy nyári éjszaka, a nyitva hagyott ablakon át hallottam egyet s mást, amire én is megjegyzést tehettem volna.

(Sokatmondón bólogat)

És hát a fantáziája... Na, hát azzal egyszer kiborított. Nem sokkal azután, hogy ott laktam már náluk, Mari és András a teraszon beszélgettek egyszer, késő éjjel. Nagy volt a csend. Azt hitték, én is alszom. Nem hallgatóztam, nem hallgattam ki őket, vagy ilyesmi, de hát mit tagadnam, hallottam, miről beszélnek, miközben Klárrika és Dani már aludtak. Erre már én is nehezen találok szavakat. Mari egyenesen azzal gyanúsította a fiát, hogy...

(Fejét csóválja, dúltan fel alá járkal)

El se tudom képzelni, hogy egy anyának ilyesmi forduljon meg a fejében. Komolyan, baszd meg, elképesztő! Oké, értem, szereti, túlzottan félti, túlvágyja, meg minden, mert egyke, mert a mama szeme fénye, meg mert nincs más, nincsenek távoli rokonok, csak a szűk család, csak az egy szem gyerek...

(Megtörpan, szembefordul a közönséggel)

De azért azzal mégse kellett volna meggyanúsítania, hogy ő és én. Márminthogy... Értik? Azt gondolta... arra célozgatott... hogy a fiúnak van valami... Hogy is mondta? „Természetellenes vonzalma” hozzám. És még figyelte is. Kémkedett utána. Csak azért, mert a gyerek gyakran simogatott, szeretgetett, átölelt, sok időt töltött velem, beszélt hozzám, gyengéd volt, és kedves. Jó, mi? Megáll az eszem, mik jutnak az emberek eszébe! Vagy csak az anyák ilyen dilók? Egy apa is képes így szorongani?

(A közönség soraiban ülőket kérdezi)

Maga szerint egy férfinak is eszébe juthat ilyesmi? És maga szerint? És maga mit gondol? Vagy ez macsó gondolkodás? Komolyan mondom, ha nekem eszembe jut, azóta is mindig ki vagyok bukva. Mondjuk, lehetett volna kevesebbet piszkálni azt a gyereket, nem kérni számon rajta állandóan a leckét, az iskolai kötelezettségeit, a különórát: a tenisz-edzését, a zongoraórát, a németórát, az angolt, a faszom tudja, mit, és akkor velük is jobba lett volna, gyengédebb lett volna, természetesebb lehetett volna a viszonyuk. Akkor talán nem lett volna ilyen éles kont-

raszt, aközött hogy velem, és aközött, hogy velük hogy beszél. Alig volt barátja, ideje se nagyon lett volna persze rájuk. Semmi bandázás, csavargás, egy igazi balhé nem volt az életében, talán ezért is történt aztán, ami történt, mert fogalma sem volt, hogy kezelje az ilyen helyzeteket. Komolyan mondom, úgy éreztem, Mari féltékeny rám Dani miatt, egyszerűen azért, mert a fia szeret, kedves velem, figyelmes, gondoskodó, vele meg gyakran pokróc, ahogy Mari is vele.

(Egy pillanatra elnémul)

Akár már be is vallhatom, én se kedveltem kezdetben annyira Marit. Egyszer, kicsit meg is haraptam, amikor a tányéromhoz nyúlt. De hangsúlyozom, csak kicsit. Most mi van? Csak belekaptam a kezébe, vér se folyt, bár a fogam nyoma ott maradt. Lehet, hogy én is féltékeny voltam, ahogy ő. Daninak mégiscsak volt anyja, aki aggódott érte, volt, aki féltette, aki törődött vele, aki féltékeny volt a fia érzéseire mások iránt... Bonyolult az élet egy családban, én meg, a legkésőbb érkezettként, mondjuk csak ki egyenesen, ne szégyelljük, árva, kóbor kutyaként, hontalan-ként, örökbe fogadottként, nem mindig kezeltem jól a helyzetet. Volt, amikor úgy éreztem, hálából meg kell tennem dolgokat. Nem viszünk csorgós velős csontot a szobába. Nem piszkolunk a kertbe sem, nemcsak a teraszra, hűlő ételbe nem nyalunk bele, Klárka hajhálóját nem rágjuk szét, protézisét sem piszkáljuk ki a pohárból.

Miközben beszél, fotókon velős csont egy szőnyegen szétfolyva, kutyaürülék a teraszon, majd egy protézis csattan egy megmozduló fotón. A kutya riadtan odakapja a fejét, majd megadóan felemeli a kezét.

KUTYA (CONT'D) Oké. Elfogadható, józan kompromisszumok. De volt, amikor úgy éreztem, elég, mert olyasmiben várnak alkalmazkodást, amire, lényemenél fogva, képtelen vagyok. A Lina-ügy ilyen volt. Egyszerűen fogalmuk se volt a kutyák szerelmi életéről. Ezt magamnak kellett bonyolítanom, és esküszöm, meg is tettem volna, ha nem gördítenek elém Lina gazdái leküzdhetetlen akadályokat. Stupid kispolgárok. Az ösztön túlzott, féltékeny őrei. Mondhatnám azt is, miattuk történt minden.

(Bizalmasan közelebb húzódik a közönséghez, lehalkítja a hangját)

Gyakran kiszöktem esténként, mielőtt megkötöttek, de nem láttam Linát, mintha biztonságba helyezték volna, mintha egyenesen elrejtették volna előlem a házban. Lestem, kerestem, vonyítottam, kapartam a kerítés alját, ugráltam, belekapaszkodtam a drótszemekbe, felmászni próbálva, de mindhiába. Csak összezártam magam, amikor leestem. Maguk itt mind voltak már szerelmesek, igaz? Mind kívántak már valaki mást,

nem igaz? Na ugye! Mind vágytak csókolózni, egy másik meleg testet érezni, és mit tagadjuk, mind vágytak üzekedni, hisz végső fokon maguk is mind állatok. Tudom, hogy megértenek, hogy is ne értenének meg, hisz én is csak egy vagyok maguk közül. Egyetlen, mindössze egyetlen esélyem maradt, és bárhányszor gondoltam is végig azóta, nem tudom feloldani az ellentmondást, hogy a szívnek nem lehet parancsolni, ezért jól tettem, amit tettem, meg kellett tennem, mert nem tehettem mást, ha én én akartam lenni, ugyanakkor valahol felelős vagyok azért, ami történt, mert ha én másként cselekszem, lehet, hogy minden másként történik, s akkor most talán nekem sem kellene titokban élnem legbensőbb életem, nem is ez lenne az életem, sőt, minden bizonnyal azt az életet se kellett volna korábban élnem, amit éltem, egész egyszerűen nem azt az életet éltem volna, amit most titkolnom kell, ha nem akarom, hogy gúny tárgya legyek, vagy akár száműzzenek, vissza a sintértelepre. De felelősséget kell viselnünk tetteinkért, és korántsem biztos, hogy nekem nem ez a sors lett megírva az élet könyvében

(Körbenéz, keleti irányba fordul, finoman hajlongani kezd),

ahová eddig minden évben beíratam és bepecsételtettem, áldasson érte a...

(Szája elé kapja a kezét, óvatosan körbenéz, majd leül a földre)

Naponta egyszer sétálni vittek. Ez általában Dani feladata volt. Hozta magával a pórázt, de bízott bennem, ahogy én is benne. Nem tételezett fel semmi rosszat rólam, és én se róla. Addigra már megszoktam a környéket, bárhonnan hazataláltam. Rágondolni is jólesett, hogy van hová visszatérni, és hogy haza is várnak. Nem is lett volna semmi baj. Emlékszem, verőfényes tavaszi nap késő délutánja... Mélyeket szippantottam a langy levegőből.

A kanadai nyárfá szöszei szálltak, ha az orromba ment, prüszköltem. Kellemes, bár némileg párás idő, amikor már szívesen meghempergőzne a magamfajta a legutóbbi esőktől megmaradt pocsolnyokban. Egyszerre, ahogy a domboldalon mentünk felfelé, és kétoldalt a kerítések mögül irigy és acsargó kutyák bámulták szabadságomat, Dani pedig lemaradt, egyszer csak megpillantottam a túlsó oldalon, egy mellékutca torkolatában Linát. Ott állt, és nézett, mintha szándékosan azért bukkant volna fel abban a percben, hogy megzavarjon. Hasonlóképpen szabadon, póráz nélkül sétált, akár csak én. Látványától, mit tagadjam, mindig zavarba jöttem. Forróság öntött el. Tudtam én addigra már minden nyomorult viselkedési szabályt a kerten és a házon belül és kívül. Ismertem

az utcán haladó járókelők megugatásának tilalmát, a boltok előtti várakozás unalmát, a szemetesekben szagló ételmaradékok veszélyét, az autógumikra vizelés illetlenségét, a piros lámpa szigorú jelentését az utcák sarkán, a póráz felvételének és levételének ritmusát, mindezt százszor is elmondták addigra, kipróbált rend szerint zajlott minden. De nem hiszem, egyszerűen nem hiszem, hogy ha bárki maguk közül ilyen kihívásnak, ilyen ellenállhatatlan készletnek lett volna kitéve, mint én a Lina látványa, illata és pillantása által, akkor képes lett volna ellenállni.

(Csettint)

Bingó. Kitalálták. Én se tudtam. Fogalmam se volt, hogy kerültem át a túloldalra, nem hallottam az autócsikorgást, a csattanást sem. Engem akkor egyetlen dolog érdekelt.

(Öléhez nyúl, megmarkolja)

Nem részletezem, sejtetik. Túl hirtelen indultam, túl gyorsan futottam. Minden bizonnyal ez lehetett az oka. Lina is megijedt, és ő is futni kezdett. Futottam utána, igen. Most meg mit bámulnak? Ne tettessenek már ilyen értetlenséget! Férfinak és nőnek teremtette, ezért a férfi elhagyja apját és anyját... Pláne, ha nincs neki, pláne, ha őt hagyták el, még inkább akarja. Elhagyja hát őket, és egy testté lesznek. És ez korántsem exkluzívan emberi dolog. Én sem akartam mást, minthogy egy testté legyek

(Közösülésre utaló mozdulatokat tesz)

a bolond nőténnyel, aki előlem menekült. Előlem! Ezért rohantam utána, de bizonyára félreérthetett, vagy szemérmességében megijedt, mert futott előlem, menekült, mintha idegen volnék, mintha ellensége, pedig hát érezhette párszor, többször, sokszor, számtalan jelből, hogy éppen fordítva áll a helyzet. Ostoba néember. Visszautasítani egy ilyen testet!

(Pózol, testépítő pózokat vesz fel)

És egy ilyen különleges intelligenciát!

(Rodin Gondolkodójának pózába merevedik)

Pedig micsoda kölykeink lehettek volna. Futott a Lina, hát futottam utána, és egy idő után már a fiú kiáltozását se hallottam, nemhogy a Lina gazdájáét, aki Daninál lényegesen lassabban futott. Én jól bírtam a tempót, jó kosztot éltem, mozogtam is kedvemre, és, mi tagadás, meglehetősen nagy volt bennem a készlet, hogy elérjem Linát, és megmagyarázzam neki, hogy nem bántani akarom, hanem épp ellenkezőleg, de az a buta jószág nem értette, füleit hátracsapva szedte a lábát, pedig mindenféle módon

(Ugat, morog, libeg, szuszog)

tudtára adtam futás közben is azt, amiről egyébként már korábban meggyőződhetett. Mindhiába. Eltűnt. Köddé vált. Felszívódott. Megtorpan-
tam. Körbenéztem. Az utcán járó-kelők erősen figyeltek. Szép kis szín-
házat láthattak. Szerelmi drámát. Autókból is, buszokból is lestek, ahogy
kétségbeesetten forogtam, hol vétettem el Lina illatos nyomát, hol tu-
dott úgy fordulni, bekúszni egy kerítés alatt, vagy csak meghúzódni egy
nyomorult fa mögött, hogy elvéttem és elhúztam mellette.

*Idegesen fel-alá járkál, lekuporodik a szekrény mellé, benyúl alá, kihúzza a
taleszt, és a rojtját morzsolgatja.*

KUTYA (CONT'D) Az is lehet, hogy egy autó alá kúszott, és visszafojtott lé-
legzettel figyelt, amint vinnyogva sírok a közelben a kívánczóságtól, a
dühtől, a kétségbeeséstől és a lemondástól, mert én akkor elhatároztam,
hogy a Linával, ezzel az érzelmi analfabétával, ezzel a, mondjuk ki, bu-
ta állattal soha a bűdös életben többé nem próbálkozom.

*Hirtelen zajt hall odakintről, mintha valaki közeledne. Elereszt, visszalö-
ki a szekrény alá a taleszt, és a karosszék mögé lapul. Amikor pár másod-
percet vár, de nem jön senki, előbújik.*

KUTYA (CONT'D) Azt a délutánt és estét s a rá következő napokat, míg élek,
nem felejttem. Amikor felocsúdtam, és a köd oszlani kezdett a fejemben,
amin belül csak azt a nyomorult szukát láttam, először a félelemtől nyü-
szítettem. Láttam, hogy sötétedni kezd, és nekem fogalmam sem volt,
hogy hol vagyok. Aztán a másik félelemtől sírtam, hogy ha nem jutok
haza, s az utcán látnak kóborolni, valaki rám hívja a sintért. És megint
jön értem a szürke furgon, jön a rúd, a hurok, és visszavisznek a telep-
re. Vagy hogyha hazatalálnék is, csalódottan, büntetésből szabadulná-
nak meg tőlem. Akkor pánikszerűen elkezdtem visszafelé futni.

(Helyben fut)

Ugyanúgy futottam, mint errefelé, de ezúttal más ösztön vezetett. Va-
lami balsejtelem, ami több volt, mint a pusztá félelem a büntetéstől. Tá-
gas tér nyílt előttem, autók, buszok jöttek és mentek, közöttük loholtam,
ahogy csak a tudóm és a lábaim bírták.

*(Tülkölő, kiabáló hangok hallatszanak bejátszásról, majd túlkiabálja a túl-
kölést)*

Tülköltek és kiabáltak, mert autók között is kellett cikáznom, és nem
mindig láttam a lámpát,

(Ugrál, néz, majd helyben fut)

milyen színű, és ha láttam, akkor se mindig érdekelt. Végül átjutottam,
csendesebb utcákon rohantam, aztán valami kis tavat láttam halakkal,

ami mellett, a halak miatt nyilván megálltam volna máskor, de most csak futottam, mert volt valami erősebb késztetés, ami nem engedett. És a parkon túl, a kijáratnál, a szürkületben egyszer csak mintha Dani körvonalait pillantottam volna meg.

(Mintha fa mögül leselkedne)

Egy csapat nála jóval nagyobb darab fickó között. Félkörben álltak, öten voltak. Dani velük szemben. Boldogan vakkantottam, ahogy megláttam a fiút, de ahogy meghallotta, és kinézett a többiek mögül, majd a nevem kiáltotta, és elindult volna felém, egyszerre feltartották. Nem értettem. Az egész helyzet nem volt egyértelmű, mit akarnak tőle. Elindultam hát feléjük, de ahogy Dani is mozdult volna felém, egyszer csak megfogták, nem engedték. A nagyobb darab fickók két csoportra váltak. Amíg közülük kettő Dani karját tartotta, a másik három elindult felém. Dani kiabálni kezdett. „De hát mit akartok? Megvan a kutya! Megvan a kutya!”, mire akik fogták, ráüvöltöttek: „Visszaszereztük a kutyád, vagy nem szereztük vissza? Ha nem állunk itt, sose találod meg. Virítsd a lóvét, haver! Fizess érte!” Ugattam tovább, mire a három közül az egyik, amelyik felém indult, egy drótot vett elő zsebéből, meghurkolta, a másik pedig hosszú nadrágszíját csatolta le, és újra összefűzte, mint valami lasszót. Dani jobb ruháiból vagy finom stílusából ítélve hitték azt, hogy úri kutya vagyok, akinek halvány fogalma sincs, mire megy ki a játék. Nekem viszont pillanatnyi kétségem sem volt, hogy kikkel állok szemben. Játékosan csettintgettek és csalogattak, de tudtam, veszélyesek.

(Két öklét felemelve, felsőtestét ingatja, mint a bokszoló)

Felváltva néztem őket és a másik kettőt, akik Danit fogták. Rajtuk és rajtuk kívül egy lélek se volt a parkban, hiába ugattam, senki nem jött a segítségünkre, ők pedig közeledtek. Hátráltam egy darabig, majd morogtam, és felhúztam a szájam sarkát *(Felhúzza az ajkát, morog)*, hogy ők is tudják, kivel kezdenek ki, de hát többen voltak, addigra begerjedtek, és korántsem látszottak ijedősnek. Felajzva közeledtek, mint akik nemcsak túszt akarnak, nemcsak a beijedt gyerek pénzére hajtanak, hanem elkapta őket a vadászat kéjes öröme. Egyszer előreugrottam *(Ugrik, ujjait karmolásra emelve)*, hogy lássák, nem félek tőlük, de miután megtorpantak, újra közeledtek, én meg hátráltam *(Hátrál)*, bár így távolodtam Danitól. Úgy döntöttem, megfuttatom őket.

(Megfordul, válla fölött visszanezve helyben fut)

És egy kört téve, Dani közelébe kerülök, hátha tudok segíteni, vagy hátha elengedik, és ők is utánam futnak, ezért oldalazva hátrálni kezdtem. Jöttek utánam, ahogy sejtettem, én pedig távolodtam, majd futni kezdtem, s ők futottak utánam. Elhúztam újra a halastó mellett, majd hirtelen bevágtam jobbra, és visszafelé futottam, a kapu, illetve Daniék irányába, mert közben eszembe jutott, ezek engem akarnak, túsznak, hogy Dani fizessen, ezért hátha magamra tudom húzni a másik kettőt is, és Dani közben egérutat nyer. Bejött a számításom. Ahogy közeledtem feléjük, kiabálni kezdett az engem üldöző három a másik kettőnek: „Fogjátok meg! Kapjátok el!”, mire az egyik valóban elengedte Danit, lehajolt, kitérte karját, mintha elkaphatna, de kitértem előle, és magam után csaltam. Ennél többet nem tudtam segíteni, most is csak ezzel tudom nyugtatni magam, és Dani erre rá is jöhetett, mert abban a pillanatban, hogy a fickó elengedte, belerúgott a másik sípcsontjába, talán harapott is, amire büszke voltam, és kitépte magát a kezéből.

(Elhallgat, mereng, mint aki maga elé idézi a jelenetet)

Nem indulhatott el másfelé. Mögöttem rohant a másik három, tőle jobbra és balra állt egy-egy. Egyetlen út volt szabad, az, amerre érkezhetett is, a kapun át, az utca felé. Felmérte ő is, és arra ment, amerre én is rohantam volna, de nekem volt még velük némi dolgom. Magamra akartam vonni a figyelmüket, hogy egérutat nyerhessen, és abban reménykedtem, hogy legalább egybe belemarhatok. Csakhogy erre már nem jutott idő. Minden egy szemvillanás alatt történt.

(Autócsikorgás, fékezés, tompa csattanás, majd zuhanó test puffanása. Nagyön lassan folytatja)

Nem láttam, csak hallottam. Aztán kaptam csak oda a fejem. Akkor sem láttam, csupán a fekete, csillogó autót. A gyerek sehol. Minden elnémult. Az öt rohadék egymásra nézett, és elpucolt. Szartam én már rájuk. Remegve és nyüszítve futottam az autóhoz, megkerültem, csak akkor pillantottam meg. A túloldalon feküdt, kifacsart testtartásban. Véres volt körülötte az aszfalt. A sofőr a kormányt csapkodta, aztán a fejét fogta. Szitkozódva szállt ki a kocsiból. Aztán csak azt hallottam: „Uramisten! Uramisten!” Előkapta a mobiltelefonját, a mentőket hívta, én meg csak szaladgáltam kétségbeesetten az öntudatlan test körül, amiből mintha kiszállt volna az élet. Hangot nem adott, nem mozdult, alig lélegzett. A sofőr rám kiabált, „Takarodj onnan!”, próbált elhajtani, aztán rájött a Dani kezében szorongatott pórázból, hogy mi a helyzet, és attólfogva békén hagyott. Dani zsebébe nyúlt, kihúzta a telefonját, remegő kézzel

nyomogatta, majd felhívta az apját. Hallottam a saját nyüszítésemet. Nem bírtam abbahagyni. Sírtam, mert rettegetem, hogy bekövetkezik a visszafordíthatatlan. Mire a mentők jöttek, hordágyra tették, tút szúrtak a karjába, András és Mari is befutott. András hiába ölelte, Mari kiabált, zokogott, s amikor beemelték a mentőbe Danit, ő is beszállt velem. Engem András hajtott be a kocsiba. Nyikkanni se mertem, némán lapítottam a hátsó ülésen, a földre csúszott nyakörvre meredve.

(Kórház képe jelenik meg vetített képen)

A kórházba nem mehettem be, a kertben kötöttek meg. Ott tipródtam tehetetlenül, míg ők fél éjszaka odabent, a műtő előtt várakoztak. Klári taxival érkezett, nem bírt otthon megmaradni. Mikor meglátott a kertben, hozzám se szólt, úgy ment el mellettem. Éreztem, engem tesz felelőssé, és nem tagadhattam, volt a történetekben némi részem. András és Klári hajnalban jöttek ki, Mari bent maradt. András némán oldozta el a pórázt, szuszogni is alig mertem, láttam rajtuk, milyen állapotban vannak. A kocsiban Klári sírt, András nyugtatta. „Azért tartják mesterseges kómában Danit, hogy súlyos fejsérülése miatt tompítsák az agyműködését és az idegpályáit meg az összes többit, a lehetséges legnyugodtabb állapotban tartsák. A nyílt sebeit ellátták, a legdurvább töréseit fixálták, de csak később fogják megműteni.” „Ha egyáltalán stabilizálni tudják az állapotát”, vágott közbe Klári. „Miért próbálsz átverni? Vagy magadat is átvered?” „Életveszélyben van az agyában keletkezett vérömlenyből. Az orvosok nem hajlandók nyilatkozni az esélyeiről”, tört meg András, nem színlelt tovább. Klári zokogott, András a kezét fogta, ott-hon pedig belediktált egy nyugtatót, kérte, hogy feküdjön le, próbáljon pihenni. András nem feküdt le, telefonálgatott, azzal sem törődött, hogy odabent heverek le, a házban.

(Lehever, összegömbölyödik)

Éreztem, hogy van felelősségem a történetekben, de nem tudtam, mit tehetnék azonkívül, hogy szégyeltem magam, aggódom, és igyekszem a lehető legjobban viselkedni, hogy ne legyen velem gondjuk. Enni sem kértem, András maga szólt, hogy jöjjenek, amikor reggel ennem adott. Ő csak kávé ivott, egymás után többet is, mígnem fogta magát, és visszament a kórházba. Nekem félálomban folyton az előző nap képei cikáztak a fejemben. Szüntelen felriadtam. Ellenállhatatlan nyüszítés jött rám. Feküdtem akkor már lábtörlőn, fotelban, lépcsőfordulóban, mégse lettem sehol a nyugalmam. Arra lettem egyszer csak figyelmes, hogy Klári néni szobájából zajok hallatszanak. Felóvakodtam a lépcsőn, odasetten-

kedtem a szoba ajtajához, és a résen át láttam, hogy a szekrényből régi, ütött-kopott bőröndöt húz elő, s leül elé a földre. A földre, akárcsak én! Kinyitotta, hosszasan nézte, azután beletúrt.

(Megjelenik egy fénykép a bőröndről, ahogy egy idős nő keze beletúrt)

Nem láttam pontosan, mit vett elő, mert amikor megfordult, hogy ne vegye észre, hogy leskelődtem, elhúztam a szobája elől. Mari délután ért haza. Klári kérdéseire halkán, röviden válaszolt. „Nem változott az állapota. Még mindig kómában. Nem, nem tudják egyelőre, mikor ébresztik fel.” Tompa volt. Látszott, hogy ő is nyugtatót kapott. Nem is nagyon csattant fel, bár korábban gyakran, indulatosan vitatkoztak Klárral. Többször telefonált a délután folyamán. Andrással beszélt. Mikor csengett a telefon, ugrott, de amikor más kereste, nem vette fel. Estére András hazajött, Mari dühöngött

(Egy férfi színész és egy női színész vitáját mutató fényképet látunk kivetítve)

miért nem szólt, hogy váltsa le, be akart menni a kórházba, hogy ne hagyják egy percre se egyedül Danit. András megfogta a karját, nyugtatni próbálta. Nem kéne bemennie, és ott ülnie az intenzív osztályon, a szobája előtt. Vegyen be inkább még egy nyugtatót. Beszélt a főorvossal, beszélt a kórházigazgatóval. Higgycsökkent, hogy jó kezében van. Vigyáznak rá, megtesznek érte mindent, amit lehet. Nekik viszont pihenniük kell, hogy ne veszítsék el a józan eszüket, másnap is szükségük lesz még rá. Daninak szüksége lesz rájuk. „Dani? Nincs is magánál, mit beszélsz?“, vágta oda Mari.

„Dani gyógyulása több hét, lehet, hogy hónapok”, így András. Marinak addig is be kell járni az irodába, foglalkozni kell a klienseivel, bírósági tárgyalásai is lesznek, és ő se hagyhatja magára a munkatársait, akik egyszerre több irodaházat építenek. Készen kell állniuk arra, amikor Daninak tényleg tudnak majd segíteni, s talán hosszabb szabadságra kell menniük. Mari eddig bírta, ekkor kifakadt: „Honnan tudod, hogy kell még egyáltalán segítség neki?“, mire már Klárka is kiabált:

(Az idős asszonyt fotón alakító színészt látjuk fényképen)

„Hogy mondhatod ilyet? Erre még csak gondolni se szabad!” András csitította anyját és Marit, Mari megordított, hogy neki nem ér semmit az élete, ha Danival történik valami, és nem érti, hogy Klári hogy tud ilyen fegyelmessé lenni, és hogy beszélhet András most munkáról. És zokogott.

András azt mondta, azért beszél erről, mert így tudja csak elviselni mind-
azt, ami történt. Előre kell nézni, és hinniük kell abban, hogy felépül.
„Nincsenek érzelmeid!”, kiabálta Mari, mire András: „Miért gondolod,
hogy én nem vagyok halálra rémülve? Miért gondolod, hogy csak ne-
ked fontos a gyerek? Egész délután az orvosok zsebébe tömtem, hogy te-
gyenek meg mindent, amit tudnak.” Mari elnézést kért, András magához
ölelte, vigasztalta volna, de Mari eltolta magától.

Én csak lapítottam, lélegzetvisszafojtva. Mari még egyszer felhívta a kór-
házat. Kihangosította a telefont. „A beteg állapota stabil. Egyenletesen
lélegzik. Minden alapvető életfunkciója rendben.” Mari előbb örült, a
híreket megköszönte, majd amikor letette a telefont, kifakadt: „Mi az,
hogy minden *alapvető* életfunkciója? Akkor nem *minden* működik?”

András könnyögött, vegyen be nyugtatót, aztán feltámogatta a hálóba.
Pár órát aludtak, hajnalban keltek, indultak vissza a kórházba. Este jöt-
tek, beszámoltak, hogy semmi változás, de voltak a rendőrségen. Egy
térfigyelő kamera, a sofőr és egy szemtanú tisztázták a körülményeket.
Én tudtam, hogyan történt, de engem nem kérdeztek, és ha kérdeznek
is, ugyan mire mentek volna? A sofőr szerencsére igazolt, a járókelő szint-
ügy. Az előzményeket ők nem tudhatták. Mintha András is megnyu-
godott volna: „Pajesznak semmi köze a történetekhez.” És megsimoga-
tott. „Nem miatta történt. Danit megtámadták. Menekült az üldözői elől.
Ha megtudom, kik voltak, isten bizony, én kinyírom őket!”, állt fel, és
dühödten járkált fel-alá. Úgy beszélt, mint még soha. Dühös volt és vad.
Közel éreztem hirtelen magamhoz. Büntudatom volt, de megkönnyeb-
bült némileg a lelkem. Sajnáltam Danit, de nem akartam, hogy kidob-
janak.

(Elhallgat)

Napokig nem vitt sétálni senki. Csak enni adtak. Este értek haza, min-
dig ugyanolyan volt a hangulat. Dani továbbra is kómában. András a
tévésatornákat kapcsolgatta, Mari sírt, nem volt hajlandó enni, Klári
hiába főzött. Csak a nyugtatókat vette be, ugyanazt, amiből Klári is rend-
szeresen szedett. Késő estig ültek odalent, a földszinti nagyszoba kana-
péján, aztán hajnalban megint be a kórházba, munka után ismét, este
pedig haza. Én se nagyon ettem, feküdtem naphosszat, a kert sarkába
szartam, elkapartam, és szorongva vártam, hogy jöjjenek végre friss hí-
rekkel. Egy nap feldúltan érkeztek haza. Egy rabbi-val találkoztak a kór-
házban, aki valahogy kiszagolta *(Ironikusan mutat az orrára)*, hogy éppen
azt a vallást *nem* gyakorolják, ami az övé is. Hogy honnan orrontotta

meg (*Megint az orrát mutatja*), hogy honnan látta vagy hallotta, nem tudom, ahogy akkor még azt se tudtam, mi az, hogy vallás, eszik-e vagy isszák. Mari mindenesetre felháborodott. Ő különösen ideges és ingerlékeny volt akkoriban. Miért próbálja őket valaki befolyásolni ebben a rossz lelkiállapotban? Miért olyan tapintatlan, hogy most téríti őket? „Micsoda lélekhalászat ez?”, csattant fel, de mint mondtam, azokban a napokban ő vagy letargikus volt, vagy kiabált. Klárka nem szólt egy szót sem, pedig hát ő volt a sértett fél, aznap este ő volt Andrással látogatóban. „Hogy történt egyáltalán?”, kérdezte Mari, miközben Klárka felment a szobájába. „Odament anyámhoz”, mondta András, „leült mellé és beszélgettek. Aztán szó szót követett, s amikor visszamentem hozzájuk a kórteremből, már azt hallottam, hogy „ha imádkoznak, az a beteg is segíthet, és az imádkozó is megkönnyebbül”. „És te mit szoltál ehhez?” „Mit szoltam volna? Van igazság abban, amit mond. Ártani nem árthat, használni használhat. Egyszerű pszichológia.” Felóvakodtam a lépcsőn. Akkor már szabadon jártam-keltem a lakásban. Belestem Klárka nyitott ajtaján.

(Leselkedik)

Ugyanúgy üldögélt a szekrényből elővett bőröndje előtt, mint amikor korábban láttam. Kivett valamit, felállt, és az ajtóhoz lépett.

(Hátrahőköl)

Visszaszaladtam a földszintre, ne lássa, hogy leskelődtem utána. Lejött. Sokkal idősebb volt Marinál, de egyenesen járt, jól tartotta magát. Nem sírt most, nem látszott semmi az arcán. Kemény asszonynak láttam, sose hallottam hangos szavát. Amikor vitatkozott, katonás, rövid mondatokban beszélt.

Egy bőrkötéses kis fekete könyvet hozott a kezében.

(Bőrkötéses, héber betűs, fekete imakönyv fotója jelenik meg kivetítve)

Hasonló kötése volt, mint a bőrkárpénak, amire nem volt szabad felugranom, s amire leült. „Mi van, anyuka?”, kérdezte András. „Úgy érzem, el kell mondanom valamit”, szólalt meg Klári. „Tessék!” Mari egyáltalán nem volt kedves. Nem úgy tűnt, mint aki igazán kíváncsi, vagy igazán tud koncentrálni bármire Danin kívül, de ő is ült és hallgatott. És Klári beszélni kezdett, régi időkről, amikor még gyerek volt. Ami azért volt érdekes, mert soha nem kerültek szóba régi dolgok. Olyasmit mesélt, amiről először hallottam, nemigen értettem, s amikor részletekbe mélyedt, még kevésbé.

(Lassan négykézlábra ereszkedik, majd lehasal, mint egy földhöz lapuló kutya)

„Az éhhalál szélén álltunk '44 telén”, mondta lehalkítva hangját, mint-ha ma is félni kéne. „Nyilasok járták géppisztollyal a gettót. Bennünket is kivittek a Duna-partra. Már hullákat vitt a víz. Kezüket hátrakötve, hármásával lőtték bele őket. Volt, aki még mozgott. Bennünket is vetkőztetni kezdtek, vagyis hogy ránk üvöltött a bennünket kísérő idősebb, a két fiatal csak ütött a puskával. Nem tudom, mit gondoltunk, miben reménykedtünk az utolsó pillanatig, de vetkőztünk szót fogadva. Aztán csak éles lövések, tompa puffanások, hangos csobbanások. Egyikünk se mert oldalra nézni. Anyám biztatott: Ugorj! Gyere te is, sügtam. Menj egyedül!, mondta. Én rosszul úszom. Anyám mögém lépett, a testével takart. Hallottam a fegyverdörrenést. Az utolsó pillanatban ugrottam be a jeges vízbe, mielőtt még hozzám értek volna. Nem néztem vissza rá.” Riadtan hallgattam Klárit, mintha ott álltam volna én is, jégbe fagyva akkor a Duna-parton, csakhogy én a szavaiba fagytam. Hallgattam, és akkor is hallgattam, amikor már sírt, és távolabbi rokonokról beszélt, akiket „gázkamrákban, krematóriumokban...”

(Elhallgat)

Egészen addig azt hittem, csak kutyákkal bánnak így sintérek, de ez rosszabb volt, mint amit valaha láttam emberek és állatok között. És sokkal rosszabb annál, amit állat tesz állattal. Az állatok kiszámíthatók, így sosem ölnek. Ez sintérmunka, csak ember tesz ilyet. De amit mesélt, s amire nem is mind emlékszem, mert akadt, amit azonnal elfelejtettem, vagy úgy tettem, mintha nem érdekelne, sőt, mintha nem is hallanám, az mindennél szörnyűbb volt. Még annál is sokkal rosszabb, mint amikor a suhancok Danira támadtak. Addig, amíg ezt el nem mesélte, csak egyszer láttam sírni, Dani baleseténél. Hirtelen őt is nagyon közel éreztem magamhoz. Igazán közel, mert volt valami, amihez szavak se kellett, hogy értsem, mert ugyanazt érezhette, amit én. Neki is megölték az anyját.

(Elhallgat, felül)

Akkor abba hagyta a sírást, és azt mondta, hogy ő azóta nem imádkozott, mert megfogadta, hogy ahhoz az Istenhez, aki hagyta azt, ami történt az anyjával, történt velük, s történt a többiekkel, ő nem imádkozik. És felemelte a kis fekete könyvet, s azt mondta: „Ez az anyám imakönyve volt. Én ma este ebből újra imádkozni fogok”, és hogy talán hibázott, amikor nem tanította meg Andrást imádkozni, de abban az időben ez nem volt szokás, és hogyha akarják, most majd megtanítja őket, és imádkozhatnak együtt, és megvan a rabbi telefonszáma is, aki segítséget ígért,

hogya ha szükségük van rá, megtalálják. És valahogy olyan hatása volt annak, amit mondott, hogy Mari se ellenkezett, sőt András azt mondta, „hogya ezen múlna, én akár kósert is ennék, és szombatot tartanék”. Olyasmit éreztem akkor, amit addig nem. Ott éltek egymás mellett, de most együtt is voltak, mint korábban még soha.

Feláll, a szekrényhez lép, letérdel, kihúzza alóla a kalapot, s belehajtván, beledugva fejét, ahogy egy kutya játszana vele, felveszi. Kicsit csálén áll rajta.

KUTYA (CONT'D) És akkor Klári kinyitotta azt a bőrkötéses könyvet, amit a bőröndből halászott elő

(Fotó jelenik meg a nyitott imakönyvről, egy idős kéz tartja nyitva a Smá kezdetű imánál),

és imádkozni kezdett:

(Körbenéz, lehalkítja a hangját, enyhén hajlong, ritmizálva, dallammal mondja)

Smá Jiszroel, Adojnoj Elohénu, Adojnoj Ehod. Vöahavto esz Adojnoj Eloheho, vekol levavho, uvekol nafseho, uvehol meodeho vehaju hadvarim haéle...

Zajt hall odakintről, elhallgat, lekapja fejéről a kalapot, visszalöki a szekrény alá, lekuporodik a karosszék mögé, majd négykézláb az ajtóhoz mászik, hallgatózik, s amikor megnyugszik, mert nem jön senki, folytatja.

KUTYA (CONT'D) Lassan mondta. Szavanként. Tanítva. András és Mari pedig mondták utána. Nem láttam még őket ilyennek soha. Megilletődöttök voltak, mint a gyerekek. És másnap, amikor bementek a kórházba, Dani jobban volt. Életjeleket adott. Mari sírt az örömtől. És Klári aznap este egy másik imát mondott. András és Mari pedig mondták utána, és elkezdtek a betűket tanulni,

(Egy régi héber nyelvkönyv jelenik meg vetített fotón)

hogya megtanuljanak olvasni héberül. András aznap este egy egész májast és egy pár kolbászt adott nekem,

(Kolbász és májas képe jelenik meg fotón)

mert elkezdte kitakarítani a fridzsiderből a tréflit, amit még nem pontosan értettem, hogy micsoda, de boldogan befaltam, igaz, utána hánytam és fostam, mert zsíros volt, és szinte biztos voltam benne, hogy valami félreértés történt. És Danit másnap felébresztették a kómából, és jobban volt, már beszélni is tudtak vele pár szót, és aznap este mind sírtak, de ezúttal az örömtől, és Klári valami terítőt tett a fejére, és meggyújtott két gyertyát.

A fejére tesz egy kis terítőt az asztalról, gyertyagyújtás hagyományos áldásának körző mozdulatait utánozza.

KUTYA (CONT'D) Boruh ato Adojnoj, Elohénu Melech hoajlom, aser kidsonu bemicvojszo vecivonu lehadlik nér sel sabbosz.

Aztán egy pohár borra is áldást mondott, meg arra a két fonott kalácsra, amit napközben sütött. És nekem nagyon tetszett ez az egész, mert valahogy nyugodtabb és szervezettebb lett minden, mint korábban, és ők is normálisabbak voltak egymással, és velem is kedvesebben viselkedtek, még Mari is. És András és Mari beiratkoztak a rabbihoz meg a rabbi feleségéhez valami tanfolyamra, és attól fogva mindenféle furcsa változás következett, és közben Dani állapota folyamatosan javult, és azt mondták, hogy ha a sebei teljesen rendbejönnek, és az állapota megengedi, akkor megműthetik a csípőjét, a gerincét és a lábát is, és ettől mindenki boldog volt, és ahogy látogatni jártak a kórházba, és már a tankönyveit is bevihették, hogy ne maradjon le az iskolában, elkezdték neki is tanítani az imákat és a szokásokat, amiket ők is tanultak. És atólfogva péntek esténként,

A szekrényhez mászik, előkotorja alóla a régi kalapot, felfordítja, s belehajtva beledugja a fejét.

KUTYA (CONT'D) amikor Klárka megsütötte a két kalácsot, amit barhesznak nevezett el, András valami kis furcsa sipkát tett a fejére, és már Mari is gyertyát gyújtott. Én meg csak néztem, hogy értsem, mit csinálnak. Először az tűnt csak fel, hogy két tálkát adnak nekem is. Az egyikbe öntötték a reggeli tejet vagy ha kaptam, sajtot, a másik volt a zsíros, húshoz és cupákhoz. Ők ráadásul néha még egy harmadik edényféléit is használtak a zsíros és a tejes mellé, a parvét, abban sütötték például a barheszt, hogy mindkettőhöz fogyaszthassák. És minthogy tudtam, hogy ez az egész végső fokon miattam van, én vagyok az oka, nagyon vigyáztam, hogy ne keverjek össze semmit, és betartsam a rendet.

Letámasztja két tenyerét maga elé, s mintha itt a piros, hol a pirost játszana, előbb lassan, majd egyre gyorsabban váltogatja két kezét, mintha tányérokat rakogatna.

KUTYA (CONT'D) Tejes, zsíros, parve, zsíros, parve, tejes, parve, zsíros, tejes.

Zajt hall kintről, gyorsan lekapja a fejéről a kalapot, és visszalöki a szekrény alá. Az ajtóhoz megy, hallgatózik, majd folytatja.

KUTYA (CONT'D) Az én étrendem is megváltozott, finoman szólva. Egy ideig még kaptam a régi kutyaeledelt, majd, amikor elkezdtek kissé szigorodni a szabályok, Bécsből hozattak nekem kóser konzerveket.

(Büszkén kibúzza magát, peckesen jár fel-alá)

Azon kevesek közé tartoztam... Sőt, én voltam talán az egyetlen kutya Pesten, aki kóser kosztot kapott. Az egyetlen kóser kutya. Igaz, az rosszul esett, hogy András és Mari hüledeztek a kóser élelmiszerek árán, pedig volt mit a tejbe aprítaniuk. „Mi kerül ezen a májason ennyibe?” „Mi kerül ezen a kolbászon ennyibe?” Mintha sajnálták volna tőlem. Így olyan lakomában, mint annak idején, amikor kipucolták a hűtőszekrényt, többször nem volt részem. Mire Danit végre megműtötték, csípőprotézist kapott, és a műtéttel rendbe tették a törött csontjait, nyár vége lett. Mi addigra olyan kóserek voltunk, hogy csak na!

(Kezével megint itt a piros, hol a piros kártyajátékra utaló mozdulatokat tesz)

Zsíros, tejes, parve, tejes, zsíros... De amikor szóba került, hogy Dani hazajön, félttem, hogy viszonyul majd hozzám. Ő volt az egyedüli, aki tudta, pontosan hogyan történt a baleset, hogy végső fokon én vagyok a hibás, én vagyok az oka mindennek. Amikor megláttam, hogy kisegítik a kocsiból, ahogy sántikált befelé a kertbe, nyűszítettem a félelemtől, és ugráltam a boldogságtól. Nem tudott lehajolni, nem tudott leguggolni még, de ahogy leült a kanapéra, és odasüندörögtem, magához ölelt. Nem került szóba a baleset közvetlen előzménye. Nem emlékezett. „Amnézia”, így mondták. „A trauma okozta emlékezetkiesés.” Mindent, ami a balesettel összefüggött, elfelejtett. Ha volt valami jó a rosszban, ez volt az. Legalábbis számomra megkönnyebbülést jelentett. Klári és Mari nem tudták, hogy ugrálják körül, mit főzzenek és süszenek neki. Zellerkrémleves parvetejszínnel, töltött csirke, sült krumpli és parve csokoládétorta, mert zsíros után nem ehetünk tejest, és addigra már két hűtőszekrény is volt. Zsíros, tejes, parve, parve, tejes, zsíros, és két sütő is, és két mikrohullámú sütő, egy tiszta örültek háza, és akkor már megint úgy működtek, mint régebben, Mari kiabált, Klári néni rövid mondatokban utasította rendre, mint egy katona, András pedig próbált köztük rendet tartani. Dani nem értett semmit. Ő nem akarta elfogadni az új szabályokat, lázadozott, tiltakozott, és veszekedett, és ha házon kívül volt, mert néhány hét múlva már engem is vihett sétálni, akkor dafke sajtos hamburgert evett a Mekiben, máshol szalámis pizzát vett parmezánnal, és nem értette, hogy miért nyűszítetek, miért nem akarom megenni, amit ad belőle. „Mi van veled, Pajesz? Te is megbolondultál, mint az anyám, meg az apám? Tiszta hülye, már a munkahelyére is kipában jár, moziba meg csak baseballsapkában ül be! Legalább te ne örülj meg!” De én nem ettem meg, amit adott, ahogy senki mástól se fogadtam el sem-

mit, csak otthon ettem. Tényleg elég furán viselkedtek ahhoz képest, amit a fiú korábban láthatott, de nem értettem, azt hogyhogy nem érti, hogy mindez csak miatta és érte volt. Nem erőltettek rá semmit, házon kívül azt evett, amit akart, csak arra kérték, ne hozza be a lakásba. Azt se mondták neki, hogy így vagy úgy kell viselkednie, csak ők viselkedtek másként.

(Nyakörvet akaszt le egy fogasról, és a nyakába teszi)

Aztán egyszer András és Dani együtt indultak velem sétálni. Korábban nemigen fordult elő, de az utóbbi időben András több időt töltött a fiával. Feltűnt, hogy Dani, amióta kijött a kórházból, ha sétálni mentünk, mindig a nyakamba tette a pórázt. Most is. Mintha valamire, ösztönösen, mégis emlékezett volna. A bizalmatlanság, mondjuk, rosszul esett... Azért mert egyszer előfordult... Nem mindig örülünk meg egy szuka miatt, de speciel az ő szempontját értettem. Hosszan sétáltunk a dombon, András a változásról beszélt. Nem úgy, mint egy szülő, nem úgy, mint egy tanár, hanem mint egy ember, akivel megesett valami, amit nem ért, de ettől még megesett vele, s egy hozzá közelállónak elmeséli. Ők úgy éltek meg mindazt, ami történt, hogy tehetetlenségükben tehettek valamit, s amikor Dani gyógyult, úgy, hogy a dolog működik. „Akár volt összefüggés, akár nem, nekünk becsípődött.” Nem vesztette el az öniróniáját. És közben találtak valamit az életükben, mondta, ami addig nem volt, és nem is tudták, hogy hiányzik, mert azt sem tudták, mi az. Dani korábban nem akart részt venni semmiben. Nem akart nyelvet tanulni, sem új szokásokat, nem akart velük tartani ünnepeken, se hétköznapiakon. Amikor azonban a sétán apja elmesélte, hogy éltek meg ők a balesetet és a gyógyulását, és csupán annyit kért, hogy jöjjön el velük, legalább hadd mutassa be Danit a rabbinak, aki segített nekik, a fiú igent mondott.

(Tétován leül a szekrény elé, félig előhúzza alóla a takaszt, a cicesz szálait morzsolgatja)

András megköszönte. Látszott a fiún a meglepetés, mint aki csak most hiszi el, milyen fontos nekik ez az egész. Az őszi ünnepekre András kis szakállat növesztett, vett egy fekete öltönyt és egy fekete kalapot. Elég hülyén nézett ki, de neki fontos volt. Danira is hatást tehetett, hogy név szerint említették az ünnepen, felhívták a Tórához, megéljenezték, áldást mondtak rá, és teljes gyógyulásáért imádkoztak. Én, mondjuk, nem voltam oda meghívva. Aznap estéről főleg a vacsorára emlékszem, ahol

már Dani is lelkes volt, kérdezgette őket, na meg a mézes barheszre és a halfejre, aminek a maradékát

(Fotón halfej jelenik meg)

én kaptam meg a végén, s amit azért eszünk, mert ros hasana az év feje, és hogy mi legyünk a fej, ne a hátul lógó farok.

Egy kört téve tengelye körül, hátranéz képzeletbeli farka helyére, majd a másik irányba is tesz egy kört, de úgyse látja.

KUTYA (CONT'D) Nehéz ősz volt sok bonyolult, új szokással. A legjobban a jom kippurt utáltam. Nem azért, mert arra emlékeztetett, hogy nekem is van mit megbánnom, hanem azért, mert nekem se adtak enni. Szerintem ez már tényleg túlkapás volt. Ilyet törvényt nem írhat elő. Vagy egyszerűen elfelejtették a nagy izgalomban. Míg haza nem értek, az előző napi maradékot kapartam a tányéromból, vizet meg a kerti csap elől, a kőről nyaltam... Nem részletezem. Olyan volt, mint azelőtt, legrosszabb napjaiban. A hanuka sokkal jobb volt

(Miközben beszél, nyolcágú hanukai gyertyatartót húz elő a szekrény alól gyertyakészlettel, a gyertyatartóba helyezi őket)

a zsíros, lekváros fánkokkal, sőt, kitalálták, hogy a tejfölös, sajtos lángos is passzol az ünnephez, ami ugye a csodáról szól,

(Unott kézmozdulatot tesz, mint aki közismert leckét mond fel)

hogy egynapi szűzolja maradt csak az ellenség által megszenteltelt...

(Kinéz a takarásba, kiszól)

Az is kapja be, aki ilyen szavakat ír bele a szövegembe... Na, szóval, egynapi szűzolja maradt csak az ellenség által megszentelteltelt és visszafoglalt jeruzsálemi szentélyben,

(Kipát tesz a fejére, meggyújtja a gyertyákat)

de nyolc napig égett és adott fényt, míg megtisztították és újraavathatták, nálunk viszont legalább nyolcnapig olajat használtak a lángos- és fánksütéshez egyetlen este, úgyhogy volt egy kis gond utóbb az anyagcserémel, bár az legalább nem tartott nyolc napig. Addigra mintha Danit is megfogta volna valami az egészben, vagy talán új haverokat talált a zsinagógában vagy a zsidó iskolában, ahová átvitték. Mindenesetre belerázódott a dologba, és ő is mindig hordta a kipát. Kicsit sok volt ez nekem, meg nagyon hirtelen, aminek viszont örültem, hogy nem balhéztak. Kínosak voltak korábbi vitáik, fogalmam sem volt, kivel kell egyet értsek, mindenkinek megvolt a maga igaza. Tűnődtem, mi fogott meg szokásaikban, miközben egyes fejlemények engem is riasztottak. A jom

kippur után leginkább a pészah. Az elsön nem adtak enni, a másikon napokon keresztül száraz,

(Macesz fotója jelenik meg vetített képen)

ízetlen valamit dobáltak reggel a tejembe finom, puha és illatos kenyér helyett, amiről mintha totál elfeledkeztek volna. A purimon meg ki-mondottan szégyelltem magam a meghívott vendégek előtt, ahogy berúgtak, míg össze nem keverték Mordechájt Hámánnal. Mor-de-háj. Há-mán. Há-mán, Mor-de-háj. Hám-dáj, Mor-mán.

Mint egy elakadt lemez, utánozza a hangokat, részegséget utánozva dülöngél.

KUTYA (CONT'D) Mordehájmán, Mánhájdormán, Hájmandor, Hájdár-mondor, Mánhájdorhám, Mordham, Hamdorhaj, Mord. Ham.

Átesik a karosszéken, felkel, megkapaszkodik.

KUTYA (CONT'D) Amihez, ugye, tajtsikernek kell lenni, magyarul holtré-szegnek, de ők szerették használni ezeket a jiddis kifejezéseket, amiket nekem is meg kellett persze tanulnom az új státuszom folytán, és sikam-lós majszékat, akarom mondani, történeteket és példázatokat meséltek, hogy most akkor lefeküdt Eszter a perzsa királlyal, vagy megúsza a dol-got, és nem volt behatolás, és az a Mordeháj a férje volt, a nagybátyja vagy esetleg mindkettő egyszerre. A végén már alig forgott a nyelvük. Tiszta szilveszter, amit volt szerencsém látni másoknál, de ezeknek, szerencsére, nem voltak petárdáik, csak álarcaik meg trombitáik, amik, mondjuk, azért épp elég idegesítők. Komolyan, lementek kutyába. El se hittem, baz'eg. Az én jól szituált, középosztálybeli kóser gazdáim puszt-a vallási szokásból úgy berúgtak, mint a varacskos disznók. Persze ez még mindig jobb volt, mint a böjt... És összességében, a történeteik, az ünnepek gondolkodásmódja passzolt az életemhez. Egyre többet be-széltek róla, pláne, hogy már a fiú is ilyen iskolába járt. Majdnem min-den zsidó ünnep arról szól: meg akartak ölni bennünket, nem sikerült nekik, együnk! Ezt nagyon át tudtam élni. Rúgták eleget őket is, és egy-egy kilengéstől eltekintve hűségesek voltak ahhoz, akiben hittek. Ve-lem pedig nagyon rendesen viselkedtek. A jom kippurt, a pészahot meg tisöbovot leszámítva. Mert enni ekkor se lehetett. Nyár végére jutottunk el tisöbovig, a jeruzsálemi szentély lerombolásának gyásznapijáig.

(Eloltja a nyolc gyertyát)

Ez volt az utolsó az évben. Elég durva volt, viszont már én is átéltem lel-kileg. Már az gyanús volt, hogy kilenc napig no hús, no csont, legfeljebb hal, sajt, krumpli, főzelékek, kenyér meg tej. Ezt nevezik tejesböjtnek. Aztán jön a koplalás napja. Nyaralni voltunk a tengernél, de oda is vit-

tük magunkkal az egész csomagot, imakönyvet, böjtöt, szenvedést, mindent, ahogy kell. Mert ez a zsidóság. Nincs egy nap szabadság, nincs nyaralás, nincs egy perc pihenés. Az ember...

Egy pillanatra elbizonytalanodik, mintha saját identitásában bizonytalanodna el, ember vagy kutya.

KUTYA (CONT'D) állandóan viszi a hátán az egész puttonyt. És egy kicsit se tudja odaadni másnak. És miközben mások odakint a parton koktéloltak...

(A háttérben a falon tengerparti szórakozóhely képe jelenik meg koktélózókkal) ...meg nyomatták a technót.

(Elhallgat, vár, majd kiszól a technikusoknak)

Mondom, nyomatták a technót! A fületeken ültök?

TECHNIKUS HANGJA Bocs! Igen. Techno.

Hangos technózene szólal meg, amit a kutya túlűvölt.

KUTYA Szóval, miközben mások odakint a parton koktéloltak, meg nyomatták a technót, sőt, még éjszaka is fürödtek a tengerben, mi bevonultunk estére az apartmanba, és magunkra csuktuk az ajtót.

(Elhallgat a zene, az ajtóhoz lép, hallgatózik, majd visszamegy az asztal mellé, leül a földre)

Ültünk a panzióban a földön, ők is, mellettem. Kizártuk a zenét, és mintha kizártuk volna magunkat is a jelenből. Pontosán emlékszem, ott ültek a földön, és olvasták a siralmakat. Mintha ott lettünk volna kétezer évvel korábban a felégetett város romjai között.

Előhúzza a taleszt a szekrény alól, magára teríti, leül a földre, és a fejére húzza. A Jeremiás siralmait mondja énekelve, míg az ajtón túlról zaj hallatszik, majd kiabálás.

KUTYA (CONT'D) Éjho jsovó bodod hoir raboszi om hojszo kealmónó raboszi bágójim szorószi bamedinosz hajeszó lomasz.

FÉRFIHANG *(kiabál kintről)* Vigye már ki valaki azt a kutyát sétálni! Nem halljátok, hogy vonít?

A kutya riadtan felpattan, lekapja magáról a taleszt, és begyűri a szekrény alá.

KUTYA Aztán ennek is vége lett, mint minden jónak. Sok mindenre gondoltam, de arra soha, hogy egyszer még a böjtöt is vissza fogom sírni. Visszatekintve egyik pillanatról a másikra történt minden. Azazhogy van úgy, hogy csak utólag érzed így. Nem veszel észre valamit, mert figyelmetlen vagy, vagy nem akarsz észrevenni, egészen addig, amíg pofán nem vág, és akkor már nem tehetsz úgy, mintha nem vennéd észre. Először csak nézed a tévét, fehér ingek, fekete mellények, bakancsok és fe-

ketek sapkák, piros-fehér csíkos zászlók... Érezni lehetett, hogy valami változik.

A háttérben a falra vetítve Magyar Gárdás tisztavatási kép jelenik meg a Hősök teréről.

KUTYA (CONT'D) Klári volt a legjobban megrettenve. Hogy ő már látott ilyeneket. És hogy miért hagyják őket felvonulni? Miért nem csinál valaki valamit? „Ne nyugtalankodjon, anyuka!”, nyugtatta András és Mari, de látszott rajtuk is a félelem. Nem csinált senki semmit, pedig már kinézetre is elég taszítók voltak, én meg már tapasztaltam bakancsot közeletről. Klári mindig mondta, kire emlékeztetnek. A történelmi fotókról, amelyeket mutogattak, még egy hülyébb kutya is be tudta volna azonosítani, nemhogy én. És hasonlítottak is. Klárikát nyugtatták, de ha lefeküdt, éjszakánként Marira jött rá a félsz. „Miért hagyják őket, tényleg?”, kérdezte Andrást. „Kinek az érdeke, hogy fel és alá parádézzanak?” András a fejét rázta: „Nem tudom. De nagyon elkúrtak itt valamit. Egyetlen törvénnyel szétzavarhatnák őket.” Ha engem kérdeznek, inkább egy kutya farkát javasoltam volna. Aztán egyszerre csak eltűntek az egyenruhák, és ők már öltönyben illegették magukat a parlamentben.
Gyorsan pergő képeket látunk a kivetítőn közismert jobbkios politikusokról, először gárdista egyenruhában, utána öltönyben a Parlamentben.

KUTYA (CONT'D) Így mondták Andrásek, és csak néztek, mint a moziban. Nézték a tévét. Feltűnt, mert korábban inkább csak filmeket. Akkor már késő volt. Örök vigyáztak rájuk. Még egy kutya is látta, hogy onnan nem lehet pár kutyaharapással, ugatással vagy egyetlen törvénnyel eltüntetni őket, sőt, mondták, lehet, hogy egyszer majd ők tüntetnek el másokat. Akkor már nem volt rajtuk egyenruha, csak amit mondtak, az volt egyenruhás. Lehetett érezni, hogy megváltozott a légkör. Klárika sírt. Azt mondta, nem hitte, hogy az életben még egyszer ilyeneket fog hallani. A kutya se gondolta volna pár éve, hogy idáig fajulhat a helyzet. De én, aki történetemnél és későbbi neveltetésemnél fogva érzékeny voltam az ilyesmire, éreztem, hogy nem lesz jó vége. És ha én éreztem, érezhet-e más is. Mégis, amikor egyszer Dani véres fejjel, sírva jött meg, mert az iskolából hazafelé szkinhedek provokálták, lökdösni kezdték, leverték, és megtaposták a földön a kipáját,
Fotó jelenik meg a kivetítőn: a földön egy kipa, nyitott iskolatáska szétszórtódt tanszerekkel.

KUTYA (CONT'D) ...amikor pedig lehajolt, hogy felvegye, fellökték s meg-rugdosták, mindnyájan kétségbeestek. Aggódtak, sápítoztak, mégsem

hittek benne, hogy igazi tettekre kerülhet sor. A szemhéja repedt fel, és eltört egy bordája. Operált csípője, gerince és lába ép maradt, szerencsére. „Egy ilyen csípőprotézis roppant sérülékeny”, magyarázta a kórház udvarán korábbi orvosa, aki többször is műtötte annak idején. „Isteni szerencséje volt”, mondta, majd András szakállára, kipájára nézve, elhallgatott. „Nem tesznek feljelentést?”, szólalt meg újra, mire András a fejét rázta: „Az nem lesz elég.”

„Hogy érti ezt?”, kérdezte az orvos. Ezt mi se értettük, akik ott álltunk, András mellett. Kifelé menet, láttam, hogy nézik András fején a kipát. Orvosok, ápolók, betegek, egyre megy. De nem volt vége a napnak. Aznap éjjel történt még valami. Klárka lett rosszul. Csak reggel vették észre. A földön hevert, magatehetetlenül, mozdulni sem bírt. Máskor mindig ő kelt legkorábban. Piritóst sütött, kávéfőzött, halkán rádiózott. Beszélgetett is velem. De most nem. Most nem tudott beszélni. Lógott a szája sarka. Mentőt kellett hívni.

(Mentőautó szirénája vijjog, a kivetítőn mentőautó, hordágy képe jelenik meg)
Míg jött az orvos, fogták a kezét, beszéltek hozzá, de nem felelt. Tán nem is hallott semmit. Látszott, hogy lélegzik, bár nem volt magánál. Már a helyszínen mondták: valószínűleg agyvérzést kapott. Kórház, megint, nap mint nap. András nem sírt, Mari igen. Dani vigasztalta. Rohangáltak, látogattak, telefonáltak, konzultáltak, imádkoztak, este némán ültek. Semmi nem segített. Két hétig feküdt intenzív osztályon. Nem tért már magához.

A szekrény alól előhúzza a kalapot, lehajolva beledugja a fejét. Feláll, az asztalhoz lép, elsötétedik a színpad, gyertyát gyújt, majd leül a földre, hajlong, lassan beszél.

KUTYA (CONT'D) A temetőbe nem mehettem velük. Jött a rabbi. Jöttek mások is. Jiszgaddal, vöjjszkáddás sömé rábó, böölmó divró chiruszé, vöjamlich márchuszéh böchájéchajn uvjajméchajn uvchájé döchol-bész-Jiszroél báágóló uvizmán kóriv vöimru: omén... Enni hoztak nekik. A földön ültek ők is, a vendégek is. Ez a szokás gyászban. Láthattam közelről, hallálal szemben az ember se nagyobb. Akár az állat, csak sírni tud, meg enni, így vigasztalódik. Így teltek az órák. Így teltek a napok. Aztán eltelt a gyász hét. Magunk voltunk megint.

(Felkel, elfújja a gyertyát, visszadugja a kalapot a szekrény alá)

Újra az asztalnál ültek. Vacsoránál mindenki némán turkálta az ételt. András szólalt meg. „Elég volt. Egyszer megtörténhet. Kétszer megtörténhet. De nincs tovább. Egy fiam van. Harmadik esélyt nem adok. El-

megyünk.” „Hová?”, kérdezte Dani. „Bárhová”, mondta Mari, „csak el innen”. Tetszett a határozottságuk. Ha ott lettem volna, amikor Danit támadás érte, én se hagytam volna. Ha kell, harapok, karmolok, de nem hagyom. Egyetértettem. Ha úgy érzik, menni kell, hát menjünk. És szervezkedni is kezdtek. E-maileztek, telefonáltak, kiutaztak Izraelbe, hogy körülnézzenek. Rólam addig a szomszéd gondoskodott. Munka, lakás és iskola ügyében tájékoztak, körülnéztek egy vallásos településen,
(Fotó jelenik meg egy ortodox településről)

barátkoztak a gondolattal, és izgatottan jöttek mind haza. A lázas rohangálás folytatódott. Hivatalos papírok után kilincseltek, hogy honosíthatassák Mari diplomáját, illetve, ha megtanulja annyira a nyelvet, majd ügyvédi vizsgát is tehessen, András pedig ingatlanfejlesztéssel és tervezéssel is foglalkozhasson, mint régen. „Inkább leszek alkalmazott, mint üldözött”, ezt mondta, amikor Mari rákérdezett, képes lesz-e újrakezdeni. Mari nem akart felégetni mindent, András egyetértett. A cégből nem lépett ki, csak a részesedése felét adta el, csendestárs lett, így mondták. Az ebből kapott pénz elég volt az induláshoz. Már több mint egy éve tanultak héberül, lendületben voltak, vallásilag meg, úgy mondanám, az én ízlésemhez képest, erősen túlképzettek. És miután kezdett minden körvonalazódni, és újból kiutazva lakást is találtak, meg iskolát Daninak, beütött a cőresz. A legnagyobb cőresz, ami egy magamfajtnak kijuthat. Ha jól figyeltek, és van egy kis gögyijuk *(Meggocogtatja halántékát)*, már sejthetik. Na?

(A közönséghez lép)

Ön például? És Ön? Vagy Ön? Nincs tippjük? Hát, én se sejtettem. Olyan volt, mint a hidegzuhany. András egy vacsoránál olvasta fel az e-mailt, amit Izraelből, leendő otthonukból küldtek.

Tenyerét maga elé emeli, mintha mobilt tartana, másik kezével, mintha az érintőképernyőn húzná le ujját.

KUTYA (CONT'D) „Tisztelt Úram, kérdésére sajnálattal értesítjük, hogy településünkön, a vallásos szokások értelmében, kutya nem kívánatos, minthogy forrásainkban a kutya inkább negatív képzetársításokban szerepel.” Negatív képzetársításokban, érted? Hogy oda ne ugassak! Kutyadiszkriminátorok. Most is előnt az indulat, ha arra a levélre gondolok. Egymásra néztek, aztán rám. Mindnyájan. Nem is értettem az első pillanatban, inkább csak éreztem, hogy baj van. Hogy egy kutya „nem kívánatos”? Hogy én ne volnék „kívánatos”? Ilyen típusú kritika még soha nem ért. Leszámítva talán Lina elutasítását, vagy inkább ijedelmét.

Mert szerintem ő inkább a saját vágyaitól vagy a heves érzelmektől ijedt meg, nem tőlem. De ahogy András felolvasta azt a levelet, ott álltam leforrázva. „Mi az, hogy nemkívánatos?”, térdelt mellém Dani is, és átölelt. Ő mondta ki: „Ez azt jelenti, hogy nem jöhet velünk?” Éreztem, ugyanúgy megriadt, ahogy én. Andráson inkább a beletörődést láttam: „Azt hiszem, azt jelenti.” „És akkor most mi lesz?”, kérdezte Dani. „Csak olyannak adjuk ki a házat”, ezt már Mari mondta, „aki Pajeszt is hajlandó befogadni”. Őket is meglepte a hír, hogy nem vihetnek. Dani magához szorított. Éreztem, hogy összevissza ver a szíve, ahogy az enyém. Fel se fogtam, mi jöhet ezután.

Előhúzza a kalapot a szekrény alól, a fejére teszi, és leül a földre, mintha gyászolna.

KUTYA (CONT'D) A koplalós ünnepek mellett ekkor dühített fel igazán, hogy nem más vallást vagy nem más országot választottak. De ekkor már késő volt. Tetőtől talpig zsidó kutya voltam. Egy zsidó kutya, akinek nem volt bejárása egy zsidó faluba, a zsidók országában.

Szemét eltakarva, panaszosan, magát vigasztalva éneklő a 23. zsoltárt.

KUTYA (CONT'D) Mizmor le-Dovid, Adojnoj roi, lo-o-o-o-óóó ehszár. Binójsz dese-e-e járbicéni á-á-ál-méj mönuhójsz janhiléni...

FÉRFIHANG (a másik szobából) A fületeken ültök? Vigye már ki valaki azt a kutyát!

A kutya riadtan elhallgat. Lekapja fejéről a kalapot, belöki a szekrény alá. A karosszék mögé bújlik, az ajtóval átellenes oldalon, onnan kukucskál ki riadtan, majd négykézláb elővukodik.

KUTYA Becsületükre legyen mondvá, tartották a szavukat. Beleírták a hirdetésbe is: „Csak kutyabarát bérlők jelentkezzenek.” Próbáltak saját barátok és barátok barátai közt tudakozódni. Szívesen kötöttek volna üzletet ismerőssel, akire jó szívvel rábízhatnák a házat és engem is, de ahogy készülődtek, éreztem, hogy nem én vagyok a legfőbb gondjuk. Tudták, hogy hosszú távon nem szabhatják meg, mit tesznek az új gazdák a házban, épp elég lesz az is, ha engem megtartanak. Jöttek-mentek a lakásnézők,

(Fotókon látjuk, ahogy érdeklődők nézik a házat)

míg egy korukbeli párnak, a menő egyetemi tanárnak és újságíró barát-nőjének nagyon megtetszett a ház. „Jó gazdáid lesznek. Rendes zsidó pár”, mondták Andrásék, amikor elmentek, pedig semmi ilyesmiről nem esett szó. Arra, a témában képzett kutyaként, emlékeztem volna. Sőt, épp ellenkezőleg. De én aztán hiába ugattam. Velem barátságosak vol-

tak, láttam viszont azt is, amikor András és Mari hátat fordítottak, milyen pofákat vágtak András kapedlija, a polcon lévő imaszíja, talesza meg a vallásos könyvek láttán. Mintha valami idegen lényt láttak volna távoli világból. Jó, igaz, peches időben is jöttek. Pészahra készülve alufóliával és folpackkal volt bevonva az egész konyha. Hozzá nem szokott szemnek, akár egy műtő, labor vagy holdbéli táj.

Kivetített fotón pészahra előkészített vallásos zsidó konyha jelenik meg. Alufóliával lefedve az asztal, a gáztűzhely és a konyhaszekrény munkafelülete.

KUTYA (CONT'D) Mintha az egész házat becsomagolták volna indulásra, kivonulásra készen, hátha velük együtt az is a Szentföldre vándorol. Túlzásnak gondoltam én is, de a prof és orrát fennhordó nője tekintetében meg valami elszörnyedést és idegenkedő lenézést láttam, ami legalább olyan riasztó volt józan kutyaszemmel nézve, pláne, hogy ők is zsidók voltak. Volt némi balsejtelmem.

Jöttek mások is, de végül ők vették ki a házat. Bútorok, edények maradtak. Drágább lett volna a szállításuk, minthogy Andrásék új otthonukba újat vesznek. Csak a személyes holmijaikat, könyveiket vitték. Így is elég volt végignézni, ahogy csomagolnak. Amit itt hagytak, jól jött a profnak és nőjének. Mindketten válás után, nem akartak magukkal hozni semmit. Ez mondjuk rendes volt tőlük, valami jót is mondjak róluk.

A búcsúzást nem részletezném. Gondolni sem szeretnék rá, mégis mindig az eszembe jut, akár alszom és álmodom, akár ha ébren vagyok. A hátukat látom, a taxi felé menet, hallom a csapódó ajtót s a guruló bőröndök durva hangjait.

(Guruló bőröndök hangja, autójtó csapódása hallatszik)

Elmentek. Legyen elég ennyi. Nem akarok emlékezni az első napokra sem, mikor a prof és nője beköltöztek, és a gyerekeikre sem, akik feljöttek körbenézni. Nem bírtam enni, igaz, nemcsak azért, amit adtak, és nemcsak azért, mert Klárka és Mari főztje hiányzott. Kezdetben néha még skype-on jelentkeztek,

(Skype-hívás jellegzetes hangja hallatszik)

Dani akarta megnézni, hogy vagyok. Vidáman szólt bele, én ugattam, amikor felismertem, és megnyaltam a képernyőt, amiért lecsesztek, de csak rosszabb lett utána.

NŐI HANG Pajesz, itt a kaja.

KUTYA *(fintorog)* Aztán egy idő után megritkultak a hívások.

A kutya négykézláb kimegy az ajtón, közben halljuk a női hangot.

NŐI HANG Megőrülök még mindig ettől a névtől! Hogy lehet egy kutyának ilyen hülye neve? Nem lehetne, hogy adjunk neki valami normálisat? Ez tök ciki, te nem gondolod?

Néhány másodpercnyi csend után ismét nyílik az ajtó, a kutya visszaoldalog, egy tányért pofoz maga előtt, lábával berúgja az ajtót maga mögött.

KUTYA Az én nevem a ciki? Ez az egész nő ciki. Megint tréflit adott. A lehető legtréflibbet.

(Undorodva beleszagol a tányérba)

Érzem a szagáról. Disznó. Bűdös. Nem romlott, ennek alapból szaga van. Vagy csak az utóbbi időben érzem? Régen mintha nem lett volna szaga. Mintha provokálnának. Mintha meg akarnának törni. Mintha szándékosan meg akarnának alázni. És ha nem eszem meg, röhögnek. Gúnyolódnak: „Bolond kóser kutya!”, meg hogy éhségstrájkolok. És fenyegetnek, hogy visznek az állatorvoshoz, ledugnak egy csövet a torkomba, és kényszerrel megetetnek. És hogy ők „szeretből” mondják, „féltésből és gondoskodásból”. És hogy lássam be, nonszensz, hogy válogatok. Néha, ha nagyon kiborulnak, azzal is fenyegetnek, hogy elvitetnek a sintértelepre, de ez túlzás, tudom. Vagy legalábbis nagyon remélem. Nem tehetik. Szerződés van rólam. Az állatorvos viszont rohadtul nem vicces. A kényszeretetés sem. Nem szeretném, hogy bármit lenyomjanak a torkomon. Úgyhogy inkább beletörődöm, és legtöbbször megeszem, amit adnak,

(Kényszeredetten enni kezd)

ha néha undorodom, ha néha ki is köpöm, és ha néha elfog a nosztalgia, és képtelen vagyok megenni a tréflit, akkor is. Olyankor titokban elásom odakint a kertben. A tejes és a zsíros tányéromat is hiába keresném. Ezek mindent egybeöntenek, és csak röhögnek a régi szokásokon. Viccelődnek velem, és szinte kéjelegnek rajta, hogy kínos helyzetbe hoznak. Még kiselőadásokat is kell hallgatnom esténként, amikor egymásnak, vagy ami még rosszabb, vendégeknek, idegeneknek magyarázzák, velem példálózva, rám mutogatva és rajtam röhögve, „hová vezet a vallás, a fanatizmus”. Hogy „modern és felvilágosult szempontból, az egész vallás ósdi hülyeség”. „Kollektív neurózis”, „bűntudatból és szorongásból ered”. „Ahogy az elődeink példája is mutatja”, mutogatnak rám, és elmondják Andrásék történetét. Simogatnak, paskolják a nyakam, közben gúnyosak velem, és lekezelők. És ha bármi nyomát találják a házban, egy ittfeljtett kipát, egy elkallódott ciceszt vagy ajtófél-

fáról leszedett és fiókban meglelt mezüzet, nevetve mutogatják. És ha meg nem mentem,

(Odaül a szekrény elé, karját széttárva)

kidobják, a szemétkébe. Én nem gondoltam volna soha, hogy zsidók is lehetnek antiszemiták, de abból, ahogy a vallásról és Izraelről beszélnek, másra következtetni nem tudok. Lehet, hogy szégyellik magukban a zsidót, ezért mindent, ami erre emlékeztet, lefitymálnak? Csak nehogy végül a Dunába lőjék magukat! Még szerencse, hogy engem nem tudnak kidobni. Szerződésben garantált státuszú kutya vagyok. Össze vagyunk kötve.

Lehasal a szekrényhez, előhúzza alóla a kalapot, kezében gyűrögeti, majd a fejére teszi.

KUTYA (CONT'D) A legrosszabb az ünnepek hiánya. Ne kérdezzék, honnan tudom, mikor milyen ünnepnek kéne lennie, a gúnyos megjegyzéseiket leszámítva. Mert én már azelőtt érzem, hogy élcélődnének rajtam. Talán az évszakokból tudom. A fák lombjáról, a nap járásáról és a csillagokból. Emlékszem, milyen ételekkel, milyen szokásokkal jártak, s legfőképp milyen dallamokkal, ha kiénekelni őket nem is tudom, de itt vannak a fejemben, hallok őket ma is. Ha ősszel, séta közben más kertekben nádfedelű ünnepi sátrat látok,

(Szukkot-i sátor képe jelenik meg, lampionnal)

vagy december táján egy-egy ablakban felvillanó hanukai gyertyát, vagy tavasszal szemetesekből kikandikáló maceszosdobozt, bármennyire is utáltam a maceszt, belesajdul a szívem. Nem fogják elhinni: olyankor még a böjt is hiányzik. És végtelen magány és szomorúság települ rám, mert egyedül vagyok, mert nincs kivel ünnepelni, és még azt is el kell titkolnom, hogy meg ne szégyenítsenek, mennyire hiányzik a régi életem. Olyankor elbújok a ház mögé, vagy ha tudok, felszököm ide, Klárrika régi szobájába. És itt, csak úgy magamban, magamnak dúdolom azokat a dallamokat, amelyekre emlékszem. Amíg még emlékszem. Végtére is, amíg a dalokra emlékszünk, talán nem vészett el minden. Bármi történt, és bármi történik még, zsidó kutya voltam, volnék, és maradok, amíg élek. Akkor is, ha mások szégyenére, titokzsidó kutya lett belőlem.